

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue
Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaijeemkuávlv
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Omavalvontaohjelma
30.11.2022

LAPIN HYVINVOINTIALUEEN SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN OMAVALVONTAOHJELMA vuodelle 2023

Voimassa ad 30.4.2024

VERSIONHISTORIA

Päivämäärä	Versio	Muutos	Laatija ja pvm	Hyväksyjä ja pvm
30.11.2022	1	Ensimmäinen versio	30.11.2022 Oma- ja valvonta- työryhmä	21.12.2022 Lapin hyvinvointialueen aluehallitus
20.12.2023	2	Voimassaolo jatkettu ad 30.4.2024, osa linkeistä päivitetty	20.12.2023 Valvontapäällikkö	20.12.2023 Lapin hyvinvointialueen aluehallitus

Sisällys

Johdanto	4
1. Tehtävien lainmukainen hoitaminen	7
2. Tehtyjen sopimusten noudattaminen	10
3. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus, laatu ja yhdenvertaisuus	11
3.1 Palvelujen saatavuus	11
3.2 Palvelujen jatkuvuus	11
3.3 Palvelujen turvallisuus ja laatu	12
3.4 Palvelujen yhdenvertaisuus.....	14
4. Omavalvonnan johtaminen	15
4.1 Omavalvonnan tasot ja muodot.....	15
4.2 Viranomaisten välinen valvontayhteistyö.....	16
4.3 Valvonnan toimeenpano	16
4.4 Seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden julkaiseminen	19
5. Havaittujen puutteellisuuksien korjaaminen	20
Liitteet.....	21

Johdanto

Omavalvonta on sisäisen valvonnan osa-alue, joka tähtää palveluiden laadun ja palvelutasovaatimusten täyttymiseen. Hallintosäännössä määritellään sisäinen valvonta, johon kuuluvat muun muassa sisäinen tarkastus, riskienhallinta, hyvä hallintotapa sekä omavalvonta. Omavalvonta kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen ja tuottamiseen. Omavalvonnalla varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus, laadultaan hyvät sosiaali- ja terveystalvet sekä eri toimijoiden toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus.

Vuoden 2023 ajan hyvinvointialuetta ohjaa ns. järjestämislaki [laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#). Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Hyvinvointialueen on järjestämisvastuunsa nojalla ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. ([Laki hyvinvointialueesta 611/2021](#) 7§, [Pelastuslaki 379/2011](#) 27§ [Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021](#) 16§.) Hyvinvointialueen on ohjattava ja valvottava sekä omia että ostopalveluntuottajiaan ja näiden alihankkijoita sekä alueellaan toimivia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia. Hyvinvointialueen toteuttamaan valvontaan kuuluu vielä vuonna 2023 ohjaus-, neuvonta- ja lausuntotehtävät ilmoituksenvaraisten ja luvanvaraisten palveluntuottajien osalta.

Omavalvonta on valvonnan tärkein muoto. Se tarkoittaa toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä asiakkaan näkökulmasta. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin silloin, kun hyvinvointialueen omavalvonta ei riitä. Hyvinvointialueiden käynnistyessä valvonnan painopiste siirtyy ensisijaisesti hyvinvointialueelle itselleen operatiivisen valvonnan osalta. Valvontaviranomaisten uutena entistä erottuvampana ja painotettuna päätehtävänä on hyvinvointialueen järjestämisvastuun täyttämisen valvonta. Aluehallintovirasto (Avi) ja Valvira valvovat miten hyvinvointialueet toteuttavat omavalvontaa.

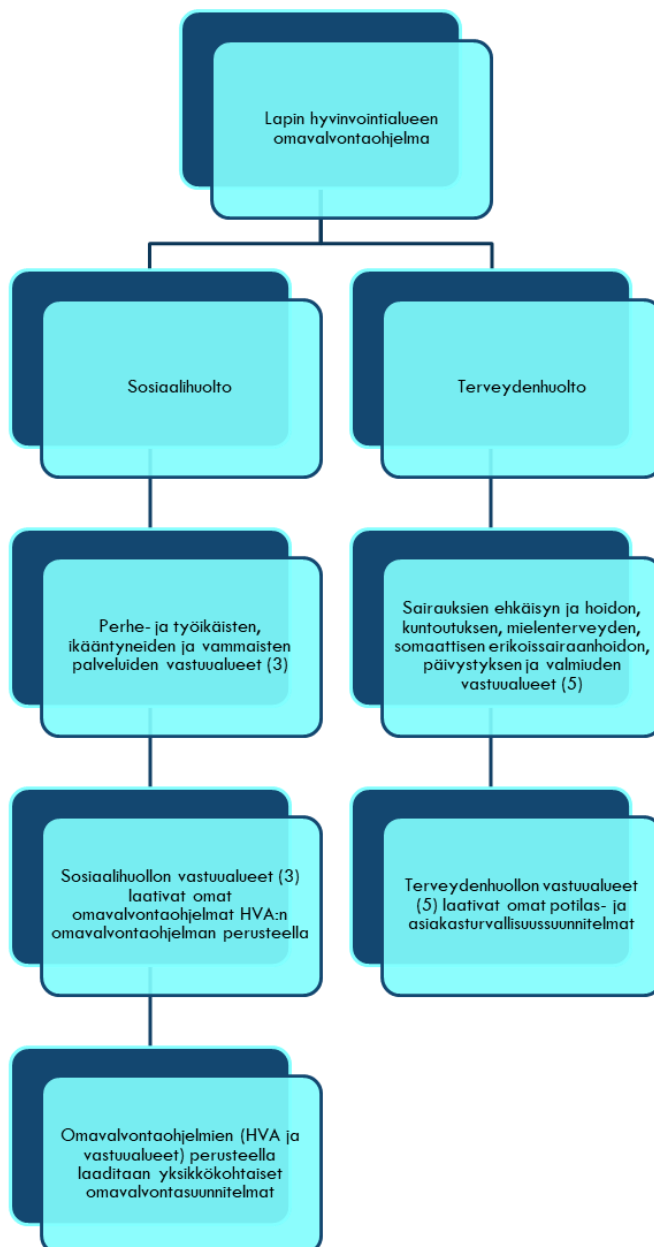
Tämä Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvetjen omavalvontaohjelma sisältää hyvinvointialueelle kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden omavalvonnan periaatteet. Lapin hyvinvointialueen pelastuslaitokselle on laadittu oma pelastuslain mukainen omavalvontaohjelma.

Tällä omavalvontaohjelmalla varmistetaan, että Lapin hyvinvointialueen asukkaat saavat perusoikeuksien heille turvaamat, tarpeidensa mukaiset talvet oikeaan aikaan, yhdenvertaisesti ja saavutettavasti, laadukkaasti ja turvallisesti. Tavoitteeseen päästään varmistamalla hyvä johtaminen, riittävät henkilöstöresurssit, henkilöstön osaaminen sekä sujuvat työprosessit. Onnistuminen varmistetaan talvetjen laadun ja turvallisuuden seurannalla ja valvonnalla sekä prosessien jatkuvalla kehittämisellä.

Palveluntuottajalla on vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa talvetjen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Omavalvontaa on toteutettava palveluntuottajan päivittäisessä toiminnassa, ja siihen sisältyy myös henkilöstön riittävyden jatkuva seuranta.

Palveluntuottajalla tarkoitetaan tässä ohjelmassa hyvinvointialueen itse tuottamaa talvetua sekä muuta palveluntuottajaa.

Omavalvontaohjelma konkretisoi lakisääteiset veloitteet ja yhdenmukaistaa valvonnan käytännön toteutuksen mahdollistaen vaikuttavan valvonnan toteuttamisen asiakkaiden parhaaksi. Lapin hyvinvointialueen vastuualueiden omavalvontaohjelmissa kuvataan tarkemmin valvonnan toteutustavat ja sisällöt Lapin hyvinvointialueella. Tämä omavalvontaohjelma koskee vuotta 2023 ja ohjelmaa tullaan päivittämään vuoden 2023 aikana.

Kuva 1 Lapin hyvinvointialue - organisaation sote-vastuualueet ja omavalvonta.

Huomioitavaa:

1. Lapin hyvinvointialue huolehtii itse omavalvonnastaan.
2. Lapin hyvinvointialueen valvonnan kohteena on yksityinen ja oma palvelutuotanto.
3. Valvontatehtäviä hoitaa omasta palvelutuotannosta riippumaton valvontatiimin viranhaltija.
4. Lapin aluehallintovirasto (tai Valvira) valvovat hyvinvointialueen toteuttamaa oma-
valvontaa ja puuttuu vain silloin, kun omavalvonnassa on puutteita.
5. Pelastustoimelle on laadittu oma oma-
valvontaohjelma.
6. Oma-
valvontaa toteutetaan kolmella eri tasolla; ammattihenkilöiden henkilökohtainen itseensä kohdentuva oma-
valvonta, palvelutuottajien oma-
valvonta ja järjestämisvastuussa olevien hyvinvointialueiden oma-
valvonta

1. Tehtävien lainmukainen hoitaminen

Lapin hyvinvointialue valvoo omavalvonnalla tehtäviensä lainmukaista hoitamista ja tekemiensä sopimusten noudattamista. Hyvinvointialueen toiminnan lainsäädännöllisen perustan muodostaa hyvinvointialueudistuksen yhteydessä säädetyt kolme lakia ([Laki hyvinvointialueesta 611/2021](#), [Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021](#), [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#).) Nämä lait kuvaavat myös edellytykset hyvinvointialueen omavalvonnan kokonaisuudelle, jonka toteuttamisen tarkempia sisällöllisiä vaatimuksia määritetään substanssilainsäädännössä /erityislainsäädännössä, esimerkiksi omavalvontasuunnitelmien osalta. Omavalvonnalla varmistetaan myös, että hyvinvointialueen harjoittama muu liiketoiminta on vähäriskistä ja tukee sen lakisäateisten tehtävien toteuttamista.

Lapin hyvinvointialueen hallintosäntö määrää hyvinvointialueen hallinnon ja toiminnan järjestämisestä sekä päätöksenteko- ja kokousmenettelyistä. Hallintosäntöön hyväksyy hyvinvointialueen aluevaltuusto.

[Lapin hyvinvointialueen hallintosäntö](#)

Hyvinvointialueen johtamisen tukena on hallintotoimialalle sijoittuva lakiasiainyksikkö, josta saa lainopillista asiantuntemusta.

Lapin hyvinvointialueen tehtävien lainmukaisen hoitamisen tueksi on valmisteilla ohjelmia ja suunnitelmia, jotka ohjaavat kyseisen kokonaisuuden toimeenpanoa ja kehittämistä. Näiden keskeisien suunnitelmien ja ohjelmien toteutumista varmennetaan omavalvontaohjelmalla.

Strategia

Hyvinvointialuelain mukaan hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon: 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävälalla; 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset; 3) hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet; 4) omistajapolitiikka; 5) henkilöstöpolitiikka; 6) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Strategiassa tulee huomioida kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Hyvinvointialueen strategian perustuu arvioon hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen.

Lapin hyvinvointialueen strategia on valmistelussa ja siitä päättää aluevaltuusto. Strategia on tavoitteena hyväksyä alkuvuodesta 2023.

[Lapin hyvinvointialueen strategia](#)

Palvelustrategia

Omavalvonnalla seurataan palvelustrategiassa päätettyjen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseksi laadittuja suunnitelmia ja johtamista sekä sitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#) §11.)

Lapin hyvinvointialueen palvelustrategia on valmistelussa ja siitä päättää aluevaltuusto. Tavoitteena on julkaista palvelustrategia keväällä 2024.

[Linkki palvelustrategiaan, kun se on julkistettu](#)

Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointialue seuraa asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialue raportoi asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Hyvinvointialue valmistelee aluevaltuustolle valtuustokausittain alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman edellä mainituista asioista. ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#) §7.) Hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin (koulutus ja varhaiskasvatus; kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut; kaupunkisuunnittelu, maankäyttö; vesi- ja jätehuolto sekä ympäristöpalvelut).

Lapin hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelma on valmistelussa. (Teksti täydennetään myöhemmin.)

[Linkki hyvinvointisuunnitelmaan, kun se on julkistettu](#)

Osallisuusohjelma

Lapin hyvinvointialue valmistelee strategian toteuttamisohjelman osallisuusohjelman, jossa kuvataan osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen kokonaisuus.

Osallisuusohjelma sisältää mm. osallisuustyön ohjaavat puitteet alueella, osallisuustyön tavoitteet, menetelmät ja arviointi sekä osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista koskevan työn organisointi sekä yhteistyö esim. kuntien kanssa. Osallisuusohjelma toteuttaa osaltaan hyvinvointialueen strategiaa. Lapin hyvinvointialueen osallisuusohjelma ja toimenpidesuunnitelma valmistellaan vuosina 2022- 2023.

Lapin hyvinvointialueen osallisuusohjelman hyväksyy aluevaltuusto. Tavoitteena on julkaista osallisuusohjelma keväällä 2024.

[Linkki osallisuusohjelmaan, kun se on valmis](#)

Henkilöstöohjelma

Lapin hyvinvointialueen henkilöstöohjelma kuvaa miten hyvinvointialueen strategisia tavoitteita toteutetaan henkilöstöpolitiikan keinoin. (Teksti täydennetään myöhemmin.)

[Linkki henkilöstöohjelmaan, kun se on valmis](#)

2. Tehtyjen sopimusten noudattaminen

Lapin hyvinvointialueen on järjestämisvastuunsa nojalla ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. Jos yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee mahdollisia epäkohtia tai puutteita, hyvinvointialueen on ohjattava yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyydyttävä yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräajassa.

Omavalvonnalla varmistetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittaessa on huomioitu yhdenvertaisuuden toteutuminen. Palveluiden hankkiminen ei vaaranna järjestämisvastuun toteutumista eikä yksityiseltä hankita palvelua, johon sisältyy julkisen vallan käyttöä. Omavalvonnalla varmistetaan myös, että vastuu palveluntarpeen arvioinnista säilyy hyvinvointialueella ([Valviran ja AVIn ohje julkisten hallintotehtävien ulkoistaminen 1.4.2022](#)).

Sopimusvalvonta on palveluntuottajan kanssa tehdyn sopimuksen toteutumisen valvontaa. Se perustuu tarkasti sopimukseen kirjattuihin ehtoihin ja sillä varmistetaan, että asiakkaat saavat sen palvelun, mistä on sovittu. Palveluntuottajan kanssa tehdyssä sopimuksessa sovitaan valvonnan toteuttamisesta ja sen ehdoista. Sopimusvalvontaa toteutetaan suunnitelmallisten valvontakäyntien yhteydessä sekä erillisenä kohdistettuna valvontana. Valvontaa suorittava henkilö perehtyy sopimuksen/palvelusetelissäntökirjan sisältöön etukäteen ja samalla käynnillä tarkistetaan myös sopimuksen mukaisten velvoitteiden toteutuminen.

Asiakaskohtainen suoramarkintasopimus tarkistetaan samalla tavoin kuin muut sopimukset.

Sopimuksia laadittaessa noudatetaan Lapin hyvinvointialueen laki- ja hankintapalveluiden ohjeistuksia. Sopimusohjauksen tueksi on myös laadittu kansallinen [sopimusohjauksen check-lista](#), mitä on huomioitava asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta.

3. Palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus, laatu ja yhdenvertaisuus

3.1 Palvelujen saatavuus

Omavalvonnalla varmistetaan, että suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve edellyttää ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#) 4§, STM: [Sosiaalipalvelujen saatavuus](#), THL: [Sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuuden parantaminen, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdepalvelut](#)).

Omavalvonnalla varmistetaan, että itse tuotetut ja ostopalveluna hankitut palvelut on kuvattu ja niiden toteutumista seurataan yhdenvertaisin perustein. Yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen seuranta tapahtuu hyvinvointialueen ja palveluntuottajan välisen sopimuksen kautta.

Lapin hyvinvointialueella toimialat seuraavat palvelujen laissa säädettyjen enimmäis- ja määräaikojen toteutumista kiireellisen ja kiireettömän palvelutarpeen osalta. Toimialat kehittävät toimintaansa seurantatiedon perusteella. Odotusaikojen koskevat tiedot julkaistaan voimassa olevien säädösten mukaisesti. ([Terveystalvelulaki](#) 55 §, [sosiaalihuoltolaki](#) 33 § ja muu sosiaalipalveluja koskeva lainsäädäntö).

[Lapin hyvinvointialueen hoitoon pääsyn seurantasivu](#)

3.2 Palvelujen jatkuvuus

Palvelujen jatkuvuutta arvioidaan Lapin hyvinvointialueella koko palvelutapahtuman läpi. Palvelujen moniammatillinen suunnittelu ja toteutus varmistavat sen, että palveluketjut ovat sujuvia. Tämä sisältää hoito- ja palvelusuhteen sekä siihen liittyvän vuorovaikutuksen jatkuvuuden. Tiedonkulun jatkuvuus on Lapin hyvinvointialueen käynnistyessä haaste, sillä palvelunkäyttäjää koskeva tieto on eri palvelutarjoajien järjestelmissä. Tiedonkulun jatkuvuuteen tulee erityisesti kiinnittää huomiota käsiteltäessä asiakastietoa palveluketjun eri vaiheissa.

Valmiussuunnitelmilla sekä muilla ennakoivilla toimenpiteillä yhteistyössä alueen kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen sekä muiden hyvinvointialueiden kanssa varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Varautumisessa varmistetaan palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen osalta. ([Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021](#), § 50)

[Linkki HVA valmiussuunnitelmaan, kun se on julkaistu](#)

3.3 Palvelujen turvallisuus ja laatu

Omavalvonnalla varmistetaan, että turvallisuuspolitiikan toteuttamiseksi hyvinvointialueen kaikilla tasoilla tehdään systemaattista työtä, joka tukee laadukkaan ja turvallisen palvelun kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä toimintatapojen kehittämistä. Omavalvonnalla varmistetaan toiminnan jatkuva kehittäminen ja toiminnan riskien säännöllinen arviointi.

Omavalvontasuunnitelmissa kuvataan menettelytavat, joilla palveluntuottajat itse varmistavat ja parantavat tuottamiensa palvelujen laatua ja turvallisuutta. Omavalvontasuunnitelmissa ja potilasturvallisuussuunnitelmissa kuvataan, miten asiakkaiden, potilaiden sekä heidän omaistensa ja läheistensä kokemuksia seurataan. Niissä myös kuvataan, miten potilaan ja asiakkaan oikeuksiin kuuluviin muistutuksiin ja kanteluihin palvelujen toteutumisesta vastataan ja miten potilas- ja sosiaaliasiamiestoiminnan kautta edistetään asiakkaiden oikeuksien toteutumista. Potilasturvallisuussuunnitelmassa kuvataan, miten terveydenhuollon palvelujen asianmukaisuutta, turvallisuutta ja laatua seurataan.

Omavalvontasuunnitelma

Lapin hyvinvointialueella omavalvontasuunnitelma tulee laatia sosiaalihuollon yksiköihin, sekä hyvinvointialueen omatuotannon että yksityisen palveluntarjoajan yksiköihin sekä terveydenhuollon yksityisiin yksiköihin. Omavalvontasuunnitelma laaditaan toimintayksikön johdon ja henkilökunnan yhteistyönä, jotta omavalvonnasta tulee osa arkityötä ja myös henkilökunta oppii arvioimaan omaa toimintaansa. Lapin hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmat hyväksyvät yksikön johto ja he seuraavat sekä raportoivat omavalvonnan toteutumista osana vuosittaista toiminnan raportointiaan palvelualueensa johdolle. Yksikön omavalvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Lapin hyvinvointialueen omavalvontasuunnitelmat julkaistaan internetissä sekä ovat yksiköissä asiakkaiden ja potilaiden helposti tavoitettavissa.

Omavalvontasuunnitelman mallit:

[sosiaalihuollon palveluiden omavalvontasuunnitelma](#) ja [terveydenhuollon palveluiden omavalvontasuunnitelma](#)

Potilasturvallisuussuunnitelma

Julkisen terveydenhuollon toimintayksikön on laadittava suunnitelma laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta ainakin vuodelle 2023. Suunnitelmassa on otettava huomioon potilasturvallisuuden edistäminen yhteistyössä sosiaalihuollon palvelujen kanssa ([Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#) 8§, Sosiaali- ja terveysministeriön asetus 341/2011).

Suunnitelman tavoitteena on tukea sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä arjen työssä laadukkaan ja turvallisen hoidon ja palvelujen toteutuksessa ja kehittämisessä. Lapin hyvinvointialueen potilasturvallisuussuunnitelma tulee pohjautumaan hyvinvointialueen strategiaan, [kansalliseen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategiaan](#), kansallisiin säädöksiin, laatua, asiakas- ja potilasturvallisuutta käsitteleviin ohjeisiin ja suosituksiin sekä sisäisiin ohjeisiin ja periaatteisiin.

Lapin hyvinvointialueen potilasturvallisuussuunnitelmasta vastaa johtajaylilääkäri. Tavoitteena on julkaista potilasturvallisuussuunnitelma keväällä 2023.

[Linkki potilasturvallisuussuunnitelmaan, kun se on julkaistu](#)

Lääkehoitosuunnitelma

Lääkehoito toiminta- ja työyksikössä perustuu lääkehoitosuunnitelmaan. Se on osa terveydenhuoltolain laadunhallinnan ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanon suunnitelmaa. Sosiaalihuollon yksiköissä se on olennainen osa yksiköiden omavalvontasuunnitelmaa ja kuuluu myös osaksi varhaiskasvatus- ja opiskeluhoitosuunnitelmia. Lapin hyvinvointialueella on lähtökohtana, että lääkehoitosuunnitelma tulee olla kaikissa, myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa työyksiköissä, jotka toteuttavat lääkehoitoa. Lääkehoitosuunnitelma on keskeinen osa lääkehoitoon osallistuvien henkilöiden perehdytystä sekä lääkehoidon laadun ja turvallisuuden varmistamista. ([STM: Turvallinen lääkehoito-opas 2021](#))

Lapin hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelma on valmistelussa ja siitä vastaa johtajaylilääkäri. Tavoitteena on julkaista hyvinvointialueen yhtenäinen lääkehoitosuunnitelman keväällä 2023.

[Linkki lääkehoitosuunnitelmaan, kun se on julkaistu](#)

Tietoturvasuunnitelma

Tietoturvasuunnitelma kuvaa sosiaali- ja terveystietojen tuottajan tietoturva- ja tietosuojakäytäntöjä, ja sitä miten palveluntuottaja järjestää tietoturvan ja tietosuojan omavalvonnan.

Tietoturvasuunnitelmasta tulee selvittää, miten palveluntuottaja täyttää asiakas- ja potilastietojen ja tietojärjestelmien käsittelyyn liittyvät asiakastietolain 27 §:n vaatimukset. ([Tietoturvasuunnitelmat - THL, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 784/2021](#))

Lapin hyvinvointialueen tietoturvasuunnitelma on valmistelussa ja siitä vastaa tietohallintojohtaja. Tavoitteena on julkaista hyvinvointialueen yhtenäinen tietoturvasuunnitelma keväällä 2023.

[Tietoturvasuunnitelma](#)

Riskienhallintasuunnitelma

Riskienhallinta on osa yksiköiden normaalia toimintaa. Riskiarviointia tehdään sekä yksilötasolla päivittäisessä työssä, että johtajien päätöksenteossa, kaikilla organisoitumisen tasoilla. Toiminnan riskejä arvioidaan jatkuvasti, toimintaa suunniteltaessa sekä prosesseja muutettaessa. Vähintään kerran vuodessa tehdään järjestelmällinen riskienarviointi yksikössä.

Ennakoiva riskien arviointi on osa jatkuvaa toiminnan kehittämistä sekä yksikkö-, alue- että organisaatiotasolla. Johdon ja/tai yksikön esihenkilön vastuulla on päättää, mitkä riskit ovat hyväksyttäviä ja mitä toimenpiteitä vaaditaan riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi ja saamiseksi hyväksyttävälle tasolle.

[Linkki riskienhallintasuunnitelmaan, kun se on julkaistu](#)

3.4 Palvelujen yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuussuunnitelmassa kuvataan, miten hyvinvointialueella edistetään asiakkaiden yhdenvertaisuutta, ehkäistään ja puututaan syrjintään ja lisätään osallisuutta. Toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnitelma perustuu [yhdenvertaisuuslain](#) (1325/2014) 5 §:ään, jossa kuvataan viranomaisen velvollisuutta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta sekä laatia suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä. ([Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet - THL](#); [Yhdenvertaisuus - THL](#); [Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992](#); [Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista](#)).

Lapin hyvinvointialueella seurataan omavalvonnalla, miten asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu.

Saamenkielisten ja kulttuurien mukaisten palveluiden toteutumisen seuranta suunitellaan hyvinvointialueen käynnistettyä saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden palvelupäällikön johdolla. (Teksti täydennetään myöhemmin.)

4. Omavalvonnan johtaminen

4.1 Omavalvonnan tasot ja muodot

Omavalvonta voidaan jäsentää kolmelle eri tasolle: ammattihenkilöiden henkilökohtainen itseensä kohdentuva omavalvonta, palvelutuottajien omavalvonta ja järjestämisvastuussa olevien hyvinvointialueiden omavalvonta.

Henkilöstön omavalvonta tarkoittaa mm. sitä, että työssä noudatetaan lakeja ja ohjeita, pidetään huolta omasta osaamisesta, otetaan vastaan asiakaspalautetta, tunnistetaan asiakastyöhön liittyvät riskit, suunnitellaan palvelu- ja hoitosuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa, toteutetaan tehtyä suunnitelmaa sekä parannetaan jatkuvasta yksikön toimintakäytäntöjä asiakkaan parhaaksi.

Palveluntuottajan/yksikön omavalvonnalla tarkoitetaan palveluiden tuottajan omatoimista laadun varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön, valvontaohjelmien ja laatusuositusten sekä palvelun tuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset. Toimintayksikölle on laadittu kirjallinen suunnitelma, jonka avulla asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohdat ja riskiä aiheuttavat tilanteet tunnistetaan, ehkäistään ja korjataan nopeasti. Omavalvontasuunnitelmassa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa kuvataan laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi suunnitellut menettelyt.

Palvelun järjestäjän omavalvonnan kokonaisuus kuvataan Lapin hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa. Aiemmin palvelun järjestäjän omavalvontaa kutsuttiin valvonnaksi. Uudessa lainsäädännössä myös tätä kutsutaan omavalvonnaksi.

Ennakoivalla valvonnalla pyritään varmistamaan ennalta asianmukainen, laadukas ja tarpeita vastaava palvelujen järjestäminen ja ehkäisemään virheellisiä, epäasianmukaisia tai laadultaan riittämättömiä palvelukäytäntöjä. Lainsäädännössä toiminnasta käytetään nimitystä omavalvonta. Omavalvonnalla tarkoitetaan palveluntuottajan omatoimista laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista siten, että toiminnassa toteutuvat lainsäädännön, lupaehtojen ja palvelutuottajan itse omalle toiminnalleen asettamat laatuvaatimukset. Palveluntuottaja valvoo palvelutuotantoaan omavalvonnan avulla. Omavalvonta on palveluntuottajan omaa ennakoivalvontaa, ja ensisijainen valvontamenetelmä kaikkien palvelujen kohdalla.

Ennakoiva valvonta vuoden 2023 aikana kohdistuu myös aluehallintovirastolle ja Valviralle tehtyihin ilmoituksiin ja hakemuksiin yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta. Valvontalain voimaantullessa vuonna 2024 tämä valvonta siirtyy aluehallintovirastoille.

Suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen valvonnan ja valvontaviranomaisten asiantuntemuksen mukaan on palvelujen saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa suurimmat puutteet. Valvottavien kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista.

Suunnitelmallinen valvonta koostuu säännöllisestä seurannasta, yhteydenpidosta ja tapaamisista. Valvonnan ensisijaisena tavoitteena on palveluyksikön omavalvonnan toteutumisen seuranta. Suunnitelmallisella valvonnalla varmistetaan, että valvonnassa pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti kohdennetaan systemaattista valvontaa riskiperusteisesti.

Reaktiivinen valvonta (jälkikäteinen) voi alkaa palvelun laadusta ilmoitetun huolen tai epäkohtailmoituksen perusteella. Valvonta voi käynnistyä mm. palautteen, muistutuksen tai kantelun seurauksena. Reaktiivinen valvonta on luonteeltaan yksittäisten tapausten jälkivalvontaa, ja varmistamista, että tilanne on korjaantunut. Myös reaktiivisen valvonnan tavoitteena on ohjauksen ja neuvonnan antaminen, ettei vastaavaa tilannetta syntyisi uudelleen.

4.2 Viranomaisten välinen valvontayhteistyö

Lapin aluehallintovirasto (Avi) valvoo Lapin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta.

Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa. Mikäli palvelujen valvontaa tehtäessä tulee ilmi tärkeitä ja laajakantoisia asioita tai sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöä koskeva valvonta-asia, tulee tällöin valvovan viranhaltijan olla Valviraan yhteydessä.

Palveluja valvovalle viranomaiselle (Avi/Valvira) on ilmoitettava välittömästi palveluntuottajan tai alihankkijan toiminnassa ilmenneistä asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista ja puutteista. Hyvinvointialueen valvontaviranomainen lähettää laatimansa valvontaraportit tiedoksi valvontaviranomaiselle (Avi).

Lääkelain valvonta kuuluu lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea) vastuulle. Fimealle ilmoitetaan myös lääkinnällisten laitteiden vaaratilanteet.

4.3 Valvonnan toimeenpano

Hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontatehtäviin sisältyy sekä oman, että ostopalveluntuottajien ja näiden alihankkijoiden sekä muiden alueellaan toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia ohjaaminen ja valvonta ja valvonnasta raportointi. Järjestäjän omavalvontaan sisältyvät omavalvonnan varmistaminen, asiakas- ja potilasturvallisuuden valvominen ja asiakasosallisuudesta huolehtiminen. Palveluntuottajien toimintaa valvoo entistä selkeämmin järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue. Palvelujen valvonta perustuu lainsäädäntöön ja palveluntuottajien kanssa tehtyihin sopimuksiin. Valvonta painottuu omavalvontaan, sen ohjaamiseen ja tukemiseen mm. neuvomalla ja kouluttamalla.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamisen varmistamiseksi on Lapin hyvinvointialueella valvontaosaaminen keskitetty. Keskitetty valvontaosaaminen varmistaa objektiivisen ja riippumattoman omavalvonnan toteutumisen. Valvontatehtävää tekevien viranhaltijoiden sijoituessa erilleen palvelutuotannosta poistuu valvontatehtävää tekevien mahdolliset jääviysongelmat.

Valvontatiimissä tarvitaan vahvaa monialaista lainsäädännön ja viranomaisohjeiden sekä palvelutuotantoa koskevan substanssin osaamista. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että valvontatyössä eri toimialoilla olevien resurssien käytöstä ja yhteistyöstä sovitaan. Valvontatyötä toteuttavien asiantuntijoiden tulee hallita valvomansa palvelun kokonaisuus, turvallisuuden ja riskienhallinnan periaatteet sekä laadukkaan valvontaprosessin toteuttaminen. Laadukkaan valvonnan edellytyksenä on monialaisen osaamisen hyödyntäminen niin sosiaali- ja terveydenhuollon kuin lainsäädännön ja sopimushallinnan osalta.

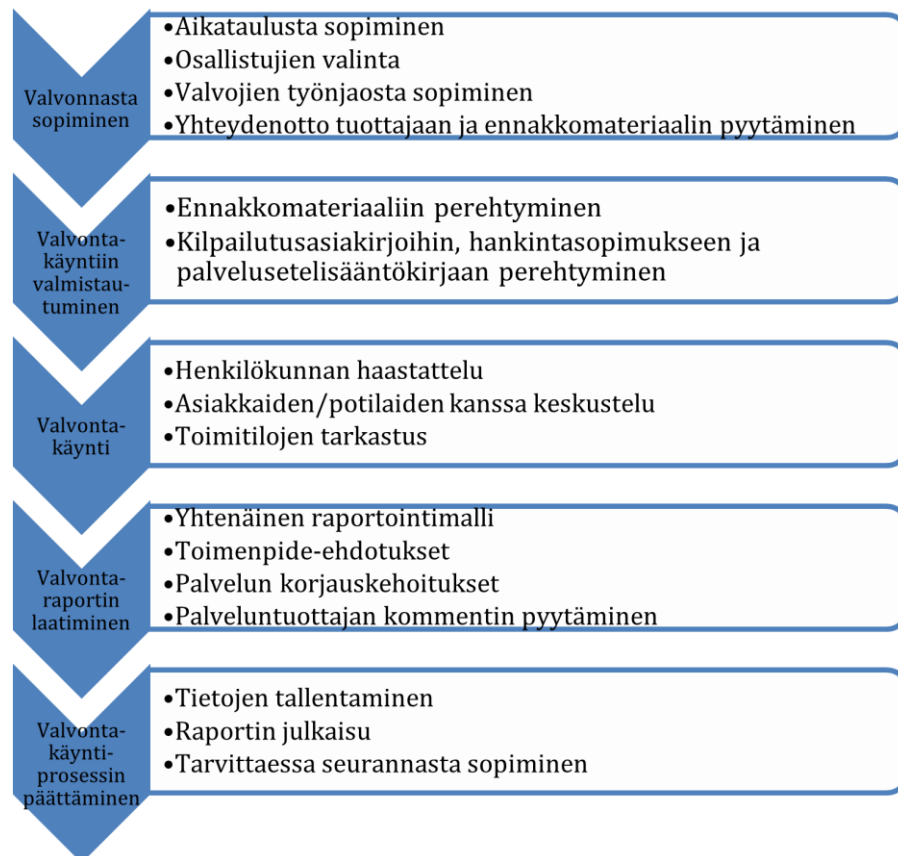
Valvonnan asiantuntijat koordinoivat omavalvonnan eri osa-alueita. Asiantuntijat käsittelevät ilmoitus- ja lupa-asioita ja antavat niihin lausuntoja. Valvonnan asiantuntijat osallistuvat sääntökirjojen laadintaan ja palveluseteliyrittäjien hyväksyntäprosessiin. Asiantuntijat toteuttavat ostopalvelutuottajien ja oman toiminnan ennakoivaa valvontaa ohjauksen, neuvonnan, tapaamisten ja koulutusten avulla. Myös asiantuntijoiden osallistuminen palvelujen kilpailutus- ja hankintaprosessiin sekä sopimusvalvontaan on tärkeä osa ennakoivaa valvontaa. Asiantuntijat toteuttavat suunnitelmallista valvontaa vuosisuunnitelman mukaisesti sekä toteuttavat reaktiivista valvontaa poikkeamahavaintojen, ilmoitusten, muistutusten ja kanteluiden perusteella. Hyvinvointialueen valvonnan määräaikaisraportointi on valvonnan asiantuntijoiden vastuulla kuin myös hyvinvointialueen valvonnan kehittäminen ja yhteistyö eri toimialueiden ja valvontaviranomaisen kanssa.

Hyvinvointialueen valvonnan asiantuntijat tukevat vastuualueiden omavalvontaohjelmien laatimista. Hyvinvointialueen valvonnan asiantuntijoiden osallistuminen ohjelmien laatimiseen mahdollistaa ohjelmien samanmuotoisuuden ja yhteisten tavoitteiden toteutumisen. Vastuualueiden omavalvontaohjelmissa määritellään vuosittaiset valvonnan kohteet ja painopisteet. Valvontakohteet valitaan riskiarvioinnin ja Valviran sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman perusteella. Vastuualueiden omavalvontaohjelmat hyväksyy aluehallitus. Esihenkilöt raportoivat yksikön omavalvonnan toteutumisesta osana hyvinvointialueen toiminnan raportointia.

Palvelutuotannon suunnitelmallista valvontaa toteutetaan sovitun prosessin mukaisesti, kuva 2. Valvonta kohdistuu hoidon, hoivan ja palvelujen laatuun ja saatavuuteen, muihin asiakkaan tai potilaan oikeuksiin liittyviin kysymyksiin, asiakas- ja potilastietojen kirjaamisen ja käsittelyn asianmukaisuuteen sekä esimerkiksi lääkehoidon toteutukseen yksikössä. Valvontaan kuuluvat myös tilojen, laitteiden, välineiden ja tietojärjestelmien asianmukaisuuden varmistaminen.

Kuva 2. Suunnitelmallisen valvonnan prosessikuvaus.

Hyvinvointialueen omavalvontaohjelman mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdistetaan riskiperusteisesti sinne, missä hyvinvointialueen valvonnan ja valvontaviranomaisten asiantuntemuksen mukaan on palvelujen saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa suurimmat puutteet. Valvottavien kohteiden valvontahistoria on olennainen osa riskiperusteisen valvonnan kohdentamista.

Valvonnan keskeisten painopisteiden määrittelemiseksi Lapin hyvinvointialueelle laaditaan riskienarviointiohjeistus. Valviran valvontaohjelmassa määritellään valtakunnalliset keskeiset painopisteet.

Keskeisiä riskejä sosiaali- ja terveydenhuollossa hyvinvointialueen aloittaessa ovat esimerkiksi osaavan henkilökunnan saatavuus, henkilöstömitoituksen toteutuminen ja palvelujen ympärivuorokautinen saatavuus sekä niiden alueellinen tasapuolisuus ja yhdenvertainen toteutuminen.

Reaktiivinen valvonta käynnistyy palvelun laadusta nousseen huolen tai palvelupoikkeaman perusteella. Hyvinvointialueen valvonnan asiantuntijat käynnistävät reaktiiviset valvontatoimenpiteet välittömästi epäkohtailmoituksen perusteella. Lapin hyvinvointialueelle määritellään tavoiteaikataulu poikkeamiin reagointiin.

4.4 Seurantaan perustuvien havaintojen ja niiden perusteella tehtävien toimenpiteiden julkaiseminen

Valvonnan asiantuntijat laativat valvontasuunnitelman toteutumisesta raportin. Raportti sisältää yhteenvedon kuluneen vuoden aikana tehdyistä tarkastus- ja valvontakäynneistä, esille nousseista asioista ja mahdolliset niistä seuranneet toimenpiteet. Yhteenvetoraportti tuodaan Lapin hyvinvointialueen aluehallitukselle tiedoksi. Edellisen vuoden toiminta ja tehdyt havainnot ohjaavat seuraavan vuoden toimintaa ja valvonnan painopistealueita. Valvonnassa kerättyä tietoa hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Lapin hyvinvointialueen valvontakäyntien julkiset valvontatiedot julkaistaan hyvinvointialueen internetsivuilla. Omavalvontaan liittyvistä havainnoista ja toimenpiteistä uutisoidaan asukkaille, henkilöstölle, sidosryhmille ja medialle osana hyvinvointialueen toiminnan raportointia.

5. Havaittujen puutteellisuuksien korjaaminen

Palveluntuottajien (oma toiminta sekä yksityiset palveluntuottajat) on kuvattava omavalvontasuunnitelmissaan konkreettisesti, miten omavalvontaa toteutetaan ja havaitut epäkohdat korjataan. Palvelujen saatavuudessa, jatkuvuudessa, turvallisuudessa ja laadussa sekä asiakkaiden yhdenvertaisuudessa havaittujen puutteiden korjaamisesta vastaa palvelutuotannosta vastuussa oleva palveluntuottaja organisaation johtamisvastuiden mukaisesti.

Jos yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee epäkohtia tai puutteita, valvonnan asiantuntijat ohjaavat yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyytää yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä hyvinvointialue neuvoo ja ohjaa niiden korjaamisessa. Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, hyvinvointialue vaatii niiden välitöntä korjaamista.

Asiakas- ja potilasturvallisuuden tilaa seurataan yksiköissä sekä hyvinvointialueella säännöllisesti esimerkiksi vaara- ja haittatapahtuma- sekä poikkeamailmoitusten kautta. Palveluntuottajan on kuvattava omavalvontasuunnitelmassa tai asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelmassa em. ilmoitusten kerääminen ja analysointi sekä raportointi hyvinvointialueelle. Tavoitteena on, että palveluntuottaja korjaa vaaratapahtuma- ja poikkeamailmoitusten perusteella havaitut epäkohdat mahdollisimman pian turvatakseen hyvän hoidon, hoivan ja huolenpidon toteutumisen.

Palveluntuottaja varmistaa, että [Sosiaalihuoltolaissa 1301/2014](#), tulevassa [valvontalaissa](#) sekä [laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994](#) olevat säädökset henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta on kuvattu omavalvonta- ja potilasturvallisuussuunnitelmissa. Palveluntuottajalla on velvollisuus ilmoittaa välittömästi hyvinvointialueelle ja valvontaviranomaiselle palveluntuottajan omassa tai alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantaneet epäkohdat.

Asiakas- ja potilasturvallisuutta vakavasti vaarantaneet tapahtumat, vahingot tai vaaratilanteet sekä muut vakavat puutteet tulee ilmoittaa hyvinvointialueelle ja valvontaviranomaiselle varsinkin, jos palveluntuottaja ei ole kyennyt tai ei kykene korjaamaan näitä puutteita omavalvonnallisin keinoin.

Liitteet

LIITE 1 [Omavalvontasuunnitelma](#) (malli sosiaalihooltoon)

LIITE 2 [Omavalvontasuunnitelma](#) (malli yksityiseen terveydenhooltoon)